

“ВІН КОХАВСЯ В НЕЗАЧОВГАНОМУ СЛОВІ...”

Чи вміємо ми читати? Ні, мова не про механічне складання складу до складу (перепрошую), слова до слова і т.і. Чи вміємо ми читати по-справжньому? Відчуваючи слова на звук, як це робив Льонька з повісті Вікторія Близнеця “Звук павутилки”: ім'я Адам уявлялось хлопчикові товстим, ніби гудіння-бамкання степових дзвонів, – “Ад-ддамм!”; а от ім'я Ніна – прозорим і тоненьким, немов павутилка. Воно ніби тануло, навіть від необережного подиху...

Чи будить слово нашу уяву? Чи живе воно в нас як історична пам'ять? Про нас самих, про найдорожчих людей, про край, що називається дитинством? Як на мене, дитинство – це коли світ безмежний, майбутнє неосяжне, а щастя, здається, стільки, що пий його, мов повітря, черпай долонями, мов теплу воду річки, занурюйся з головою – на всіх вистачить!

От тільки куди це подінеться з роками? Як сказав Антуан де Сент-Екзюпері, “всі дорослі спочатку були дітьми, тільки мало хто з них про те пам'ятає”... А ось Віктор Близнець не тільки пам'ятав, а ще й подарував нам, читачам, 13 книг про дитинство. І наповнені вони дитинним дослідженням життя у всіх його проявах і осмисленням казкових сюжетів, гірким димом воєнного сирітства і безмежною вірою в правду. А знаєте, з чого все почалося? Віктор розповідав казки своєму другові Альошці, сидячи на сторожі в степу біля трактора. Знав: поки розповідатиме, друг сидітиме, а замовкне – побіжить Альошка додому. Така от угода.

Життя чудового дитячого письменника обірвалося, не дійшовши й полудня віку, 2 квітня 1981 року, в Міжнародний день дитячої книги, напередодні з'їзду письменників України. Чи то поїздка в Душанбе – Близнець побачив, як кровоточили душі афганського й таджицького народів, сусідів і братів, у прямому й переносному значеннях – залишила непримиренний слід у душі Великої Дитини, якою, за великим рахунком, залишався Віктор Семенович – лицар совісті з покоління шістдесятників... Чи душа митця втомилася від ізоляції, у якій довгий час перебував письменник, відмовившись писати покайного листа?.. Бо звідки тоді оце вистраждане: “Найважче – це перебороти самого себе. Перемогти себе сьогоднішнього...”? Хто відповість?..

Він пішов із життя, щоб лишитись у літературі цілим художнім світом прекрасних повістей “Женя і Синько”, “Звук павутилки”, повісті-казки “Земля світлячків”, щоб передати нащадкам унікальний вільний переклад “Повісті минулих літ” з давньоруської мови на сучасну українську. Цей твір називають шедевром поетичної прози В.Близнеця. Він пішов, щоб обов'язково повернутись. І, можливо, саме зараз, коли б йому виповнилось 75.

Останні роки я часто думаю про нього, мого земляка. Віктор Близнець народився в хліборобській сім'ї в с.Володимирівці Компаніївського району 10 квітня 1933 року. Він теж годинами замріяно дивився на високе степове небо – і в дитячій уяві стикалися шаблі “Вершників” Юрія Яновського. Він закінчив Компаніївську середню школу, в якій випало вчитись і мені. Більше того, ми навіть зустрічалися в 1978 році, коли вже відомим письменником він завітав до рідної школи. У підшивці старих газет я, на своє величезне здивування, знайшла

про це статтю. Ми з Наталею Нікітіною зустрічали Віктора Семеновича з хлібом-сіллю... Як багато стирається в нашій пам'яті! Яким сильним було і буде слово!

Як ви гадаєте, чи можна забути повість, присвячену “трав'яним коникам, хрущам, тихому дощеві, замуленій річечці – найбільшим чудесам світу, які ми відкриваємо в дитинстві”? І як забути фантастичного Бумса, Сопуху і Вишневі Пушинки?! Це ж повість і про мене, малу, що під час канікул ніжитья в ліжку, спостерігає, як сонячні промені оживляють космос порожньої кімнати. І стільки ніжного тепла, тихої радості і щемного смутку – одним словом, поезії в повістях Віктора Близнеця, що читала б-перечитувала їх без кінця! За існуючими мірками його називали прозаїком, та “про його книжки сказано надто скупю, а поціновані вони надто скромно”, як справедливо відзначив Юрій Мушкетик. Була літературна премія імені О.Копиленка від журналу “Барвінок”, премія М.Рильського. Премією імені Лесі Українки письменника відзначили посмертно (1988 р). Нагадаю, що твори Віктора Близнеця перекладені на англійську, білоруську, болгарську, вірменську, російську, словацьку та чеську мови. Перекладати Близнеця непросто, бо він належить до письменників-стилістів. А стиль – це та ж павутинка: один необережний порух – і немає тоненької струни, що бриніла між степом і небом, немає казки... Немає тонесенького місточка від реального до уявного...

Здається, Монтень сказав, що, про що б не писав письменник, він все одно пише про себе. Мені подобається читати про цю Велику Мудру Дитину, яка мала чисту душу, не заялоджену ні роками, ні партійністю; яка щоразу хвилювалася перед зустрічю з читачами; яка обожнювала природу і кохалася “в незачовганому слові”. Відомий письменник і критик Михайло Слабошпицький, який дружив із В.Близнецем, в одній із статей про нього згадує, що Близнець був талановитим читачем. Мало хто з українських письменників так добре знався на сучасній українській літературі і дитячій літературі світу, як В.Близнець.

І ось тут варто згадати Всеукраїнський конкурс “Найкращий читач України – 2008”, його обласний етап. До цього рівня дійшли 27 учасників, які були визнані кращими з чотирьох з половиною тисяч читачів – учнів 6—7 класів, що брали участь у попередніх турах – місцевому, районному, міському. Під час презентації себе як читачів більшість учнів надали перевагу пригодам і фантастиці зарубіжних авторів. Із “наших” були названі як улюблені Тарас Шевченко, Микола Гоголь, Михайло Стельмах і Всеволод Нестайко. Одна з учасниць (не будемо називати її імені, бо ж вона, сподіваюсь, ще росте, тож може змінити свою думку, та й набір книг отримала з Форуму видавців України) навіть заявила, що українські письменники пишуть гірше, кволіше. Чи читала вона В.Близнеця? Як кажуть, без коментарів...

То чи вміємо ми читати?

Антоніна Царук